

วิจัยในชั้นเรียน (Classroom Action Research)

เรื่อง การพัฒนาผลการเรียนรู้และทักษะการปฏิบัติงานศาสนพิธี
เรื่อง การทอดผ้าป่า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2568

นายคมลิขิต นามไว

ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ

โรงเรียนบ้านม่วง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

วิจัยในชั้นเรียน (Classroom Action Research)

ชื่อเรื่อง: การพัฒนาผลการเรียนรู้และทักษะการปฏิบัติงานศาสนพิธี เรื่อง การทอดผ้าป่า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โดยใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning ด้วยวิธีสอนแบบการแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing)

ผู้วิจัย: นายคณิศร นามไว

กลุ่มสาระการเรียนรู้: สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มเป้าหมาย: นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ปีการศึกษา ๒๕๖๘ จำนวน ๒๕ คน

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษาฯ พบว่าเนื้อหาด้านศาสนพิธี โดยเฉพาะเรื่อง "การทอดผ้าป่า" นักเรียนมักจดจำขั้นตอนและคำอาราธนาได้ยาก เนื่องจากเป็นเรื่องที่ไกลตัวในชีวิตประจำวันของเด็กวัยนี้ และการสอนแบบบรรยาย (Passive Learning) ทำให้ขาดความน่าสนใจ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าการใช้แนวคิด Active Learning ผ่านการแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) จะช่วยให้ นักเรียนเกิดความสนุกสนาน และจดจำขั้นตอนได้อย่างแม่นยำผ่านการลงมือปฏิบัติเสมือนจริง

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน เรื่อง การทอดผ้าป่า
๒. เพื่อประทักษะการปฏิบัติงานศาสนพิธี (การทอดผ้าป่า) ให้ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา
๓. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ด้วยวิธีสอนแบบบทบาทสมมติ

๓. ตัวแปรที่ศึกษา

- ☐ **ตัวแปรต้น:** การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning ด้วยวิธีสอนแบบการแสดงบทบาทสมมติ
- ☐ **ตัวแปรตาม:** ๑. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การทอดผ้าป่า
๒. ทักษะการปฏิบัติงานศาสนพิธี (การเตรียมอุปกรณ์, ขั้นตอนการทอด, การกล่าวคำถวาย)
๓. ความพึงพอใจของนักเรียน

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

๔.๑ รูปแบบการจัดกิจกรรม (Active Learning: Role Playing)

แบ่งกิจกรรมเป็น ๕ ขั้นตอนหลัก:

๑. **ขั้นเตรียมการ (Preparation):** ครูให้ความรู้พื้นฐานผ่านสื่อวิดีโอประวัติความเป็นมาของการทอดผ้าป่า และการเตรียม "องค์ผ้าป่า"

๒. **ขั้นเลือกผู้แสดงและกำหนดบทบาท (Selecting Participants):** แบ่งนักเรียน ๒๕ คน ออกเป็น ๓ กลุ่ม (กลุ่มละ ๘-๙ คน) โดยมอบหมายบทบาท เช่น ประธานในพิธี, ศาสนพิธีกร, พุทธศาสนิกชน และนิมนต์นักเรียนสมมุติเป็นพระสงฆ์
๓. **ขั้นจัดฉากและเตรียมอุปกรณ์ (Setting the Stage):** นักเรียนร่วมกันจัดสถานที่จำลอง มีพุ่มผ้าป่า และเครื่องบริวารต่างๆ
๔. **ขั้นการแสดง (The Acting):** แต่ละกลุ่มลงมือปฏิบัติจริง ตั้งแต่ขบวนแห่ผ้าป่า การนำพุ่มผ้าป่าไปวาง และการกล่าวคำถวายผ้าป่า
๕. **ขั้นวิพากษ์และสรุป (Discussion and Evaluation):** เพื่อนนักเรียนและครูร่วมกันวิจารณ์สิ่งที่ทำได้ดีและสิ่งที่ควรปรับปรุง พร้อมสรุปสาระสำคัญ

๔.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การทอดผ้าป่า (๒ ชั่วโมง)
๒. แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน
๓. แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน (Rubric Score)
๔. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน

๕. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. นักเรียนทั้ง ๒๕ คน มีผลคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ
๒. นักเรียนสามารถปฏิบัติขั้นตอนการทอดผ้าป่าได้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนมากกว่าร้อยละ ๘๐ ของคะแนนเต็ม
๓. นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาสังคมศึกษา และเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมชาวพุทธ
- ๔.

๖. ข้อเสนอแนะ

ควรมีการบูรณาการกับรายวิชาการงานอาชีพ ในการประดิษฐ์พุ่มผ้าป่าจากวัสดุรีไซเคิล เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ร่วมกับการเรียนรู้ทางศาสนา

ลงชื่อ

คมลิขิต นามไว (ผู้วิจัย)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การทอดผ้าป่า (๒ ชั่วโมง)

แผนการจัดการเรียนรู้ (Active Learning)

หน่วยการเรียนรู้: วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและศาสนพิธี

เรื่อง: การทอดผ้าป่า

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ ๖ (ปีการศึกษา ๒๕๖๘ จำนวนนักเรียน ๒๕ คน)

เวลาเรียน: ๒ ชั่วโมง

ครูผู้สอน: นายคมลิขิต นามไว

๑. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

- ☐ ส ๑.๒ ป.๖/๓: มรรยาทของศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด
- ☐ ส ๑.๒ ป.๖/๔: ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง

๒. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. อธิบายความหมาย ประวัติความเป็นมา และความสำคัญของการทอดผ้าป่าได้ (K)
๒. จัดเตรียมอุปกรณ์และปฏิบัติขั้นตอนการทอดผ้าป่าได้อย่างถูกต้อง (P)
๓. เห็นคุณค่าและสืบสานประเพณีทางพุทธศาสนาด้วยความเต็มใจ (A)

๓. สาระการเรียนรู้

- ☐ ความหมายของ "ผ้าป่า" และความแตกต่างระหว่างกลิ่นกับผ้าป่า
- ☐ อุปกรณ์ในการทอดผ้าป่า (พุ่มผ้าป่า, เครื่องบริวาร)
- ☐ ลำดับขั้นตอนทางศาสนพิธีและการกล่าวคำถวายผ้าป่า

๔. กระบวนการจัดการเรียนรู้ (Active Learning: Role Playing)

ชั่วโมงที่ ๑: เตรียมความรู้และจัดบทบาท

๑. ชี้นำ (๑๐ นาที):

- ครูใช้คำถามกระตุ้น "นักเรียนเคยเห็นต้นไม้ที่มีธนบัตรแขวนอยู่เยอะๆ ในวัดไหม?" และเปิดภาพ/คลิปวิดีโอสั้นๆ เกี่ยวกับการทอดผ้าป่า
- เชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียนเรื่องอานิสงส์และประวัติการทอดผ้าป่า (ผ้าบังสุกุล)

๒. ชี้นำสอน - การถ่ายทอดความรู้ (๒๐ นาที):

- ครูอธิบายขั้นตอนทางศาสนพิธีผ่านสื่อ Infographic

- สาธิตการกล่าวคำถวายผ้าป่า โดยเน้นย้ำว่า "ผ้าป่าไม่มีกำหนดระยะเวลา (กาลทาน) ต่างจาก กฐิน"
- ๓. **ขั้นเตรียมบทบาทสมมติ (๓๐ นาที):**
 - แบ่งนักเรียนเป็น ๓ กลุ่ม (กลุ่มละ ๘-๙ คน)
 - มอบหมายบทบาท:
 - ☐ ฝ่ายเจ้าภาพ: ประธาน (๑ คน), ผู้ถือพุ่มผ้าป่า (๒ คน), พุทธศาสนิกชน (๔-๕ คน)
 - ☐ ฝ่ายสงฆ์: พระสงฆ์พิจารณาผ้าป่า (๑-๒ คน - สมมติบทบาท)
 - ☐ ฝ่ายพิธีการ: ศาสนพิธีกร (๑ คน)
 - แต่ละกลุ่มช่วยกันออกแบบ "ขบวนแห่ผ้าป่า" และซักซ้อมบทพูด

ชั่วโมงที่ ๒: การแสดงบทบาทสมมติและการสรุปผล

- ๑. **ขั้นปฏิบัติการแสดง (๔๐ นาที):**
 - **การแสดงชุดที่ ๑-๓:** แต่ละกลุ่มออกมาแสดงบทบาทสมมติ ณ บริเวณที่จัดเตรียมไว้ (หน้าชั้นเรียนหรือลานกิจกรรม)
 - **สถานการณ์จำลอง:** ตั้งแต่ขบวนแห่เข้าสู่สถานที่ประกอบพิธี, การนำพุ่มผ้าป่าไปวางหน้าพระสงฆ์, การกล่าวคำอาราธนา, การกล่าวคำถวาย และการพิจารณาผ้าของพระสงฆ์
 - **ขณะกลุ่มหนึ่งแสดง** กลุ่มที่เหลือจะเป็นผู้สังเกตการณ์และบันทึกลงในแบบประเมินเพื่อน
- ๒. **ขั้นสะท้อนคิดและสรุป (๒๐ นาที):**
 - **After Action Review (AAR):** ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย "ความรู้สึกระหว่างบทบาท" และ "ข้อผิดพลาดที่พบ" เช่น การวางมือ การกล่าวคำอธิษฐาน
 - ครูสรุปความรู้ที่ได้รับ และชื่นชมทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียน

๕. สื่อและแหล่งการเรียนรู้

- ☐ พุ่มผ้าป่าจำลองและเครื่องบริวาร (ผ้า, เครื่องใช้)
- ☐ บัตรคำ "คำถวายผ้าป่า"
- ☐ สื่อวิดีโอ/รูปภาพบรรยากาศการทอดผ้าป่า

๖. การวัดและประเมินผล

- ๑. **การประเมินความรู้:** ตรวจแบบฝึกหัด/ใบงานเรื่องขั้นตอนการทอดผ้าป่า
- ๒. **การประเมินทักษะ (Rubric):** ประเมินจากการแสดงบทบาทสมมติ (ความถูกต้องของขั้นตอน, มรรยาธ, การใช้ภาษา)
- ๓. **การประเมินคุณลักษณะ:** สังเกตความตั้งใจและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม

ภาคผนวก: แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงานศาสนพิธี (สอดคล้องกับงานวิจัยใน Canvas)

๒. แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

แบบทดสอบ เรื่อง การทอดผ้าป่า

วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

ส่วนที่ ๑: แบบทดสอบปรนัย (๑๐ ข้อ)

คำชี้แจง: จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

๑. คำว่า "ผ้าป่า" ในสมัยพุทธกาลมีที่มาอย่างไร?

- ก. ผ้าที่ชาวบ้านนำมาถวายที่วัด ข. ผ้าที่พระสงฆ์เก็บจากซากศพหรือทิ้งไว้ตามป่า
ค. ผ้าที่ทอจากเปลือกไม้ในป่าลึก ง. ผ้าที่พระเจ้าแผ่นดินพระราชทานให้

๒. การทอดผ้าป่าแตกต่างจากการทอดกฐินในข้อใดที่เด่นชัดที่สุด?

- ก. ผ้าป่าต้องมีพุ่มเงินพุ่มทองเสมอ ข. ผ้าป่าสามารถทอดได้ตลอดทั้งปี ไม่จำกัดเวลา
ค. ผ้าป่าต้องถวายแก่พระสงฆ์ที่มีพรรษามากที่สุด ง. ผ้าป่าห้ามใช้เครื่องบริวารที่เป็นของใช้ส่วนตัว

๓. "กาลทาน" หมายถึงการถวายทานตามกาลเวลา ข้อใดคือลักษณะของผ้าป่า?

- ก. เป็นกาลทาน เพราะต้องทอดหลังออกพรรษาเท่านั้น ข. เป็นกาลทาน เพราะต้องทอดในช่วงสงกรานต์
ค. ไม่เป็นกาลทาน เพราะสามารถทำได้ทุกฤดูกาล (อังกาลทาน) ง. ไม่เป็นกาลทาน เพราะใช้ผ้าชนิดใดก็ได้

๔. อุปกรณ์สำคัญที่เป็นเอกลักษณ์ของการทอดผ้าป่าในปัจจุบันคืออะไร?

- ก. บาตรและย่าม ข. ตาลปัตร
ค. พุ่มผ้าป่า (ที่มีกิ่งไม้แขวนปัจจัยและผ้า) ง. สังฆทานถึงเหลือง

๕. ในขั้นตอนการปฏิบัติ "ผ้าบังสุกุล" ควรวางไว้ที่ใดในพิธีทอดผ้าป่า?

- ก. วางไว้บนพานหน้าพระประธาน ข. พาดไว้ที่กิ่งไม้ของพุ่มผ้าป่า
ค. ถวายใส่มือพระสงฆ์โดยตรง ง. วางไว้บนโต๊ะหมู่บูชา

๖. ใครคือบุคคลสำคัญที่สุดในการเริ่มพิธีทอดผ้าป่า (ฝ่ายฆราวาส)?

- ก. มัคทายก ข. ศาสนพิธีกร
ค. ประธานในพิธี ง. เจ้าอาวาส

๗. ขณะที่พระสงฆ์ทำการ "พิจารณาผ้าป่า" นักเรียนในฐานะพุทธศาสนิกชนควรปฏิบัติอย่างไร?

- ก. กล่าวคำสวดร่วมกัน ข. ประนมมือตั้งใจฟังและอยู่ในอาการสงบ
ค. กรวดน้ำแทนที่ที่พระสงฆ์จับผ้า ง. เดินเวียนเทียนรอบพุ่มผ้าป่า

๘. คำกล่าวถวายผ้าป่าเริ่มต้นด้วยคำว่าอะไร?

- ก. ยะธา วาริระหา... ข. อิมานิ มะยัง ภันเต...
- ค. นะโม ตัสสะ... (๓ จบ) ง. สุทthinันัง วัระตะ เม ทานัง...

๙. การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) เรื่องการทอดผ้าป่า ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้านใดมากที่สุด?

- ก. ทักษะการจำตัวละคร ข. ทักษะการปฏิบัติงานศาสนพิธีที่ถูกต้อง
- ค. ทักษะการออกแบบเครื่องแต่งกาย ง. ทักษะการคำนวณเงินยอดผ้าป่า

๑๐. วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของการทอดผ้าป่าคืออะไร?

- ก. เพื่อหาเงินเข้าวัดให้ได้มากที่สุด ข. เพื่ออวดความสวยงามของขบวนแห่
- ค. เพื่อสนับสนุนปัจจัยและเครื่องใช้ที่จำเป็นแก่พระสงฆ์ในการทำนุบำรุงศาสนา
- ง. เพื่อให้ชาวบ้านได้มาพบปะสังสรรค์กัน

ส่วนที่ ๒: แบบประเมินทักษะการปฏิบัติ (สำหรับครู)

สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning (Role Playing)

รายการประเมิน	ดีมาก (๓)	พอใช้ (๒)	ปรับปรุง (๑)
๑. การจัดเตรียมอุปกรณ์/พุ่มผ้าป่า	ครบถ้วน สวยงาม ถูกต้อง	ครบถ้วนแต่ไม่เป็นระเบียบ	อุปกรณ์ไม่ครบถ้วน
๒. การเดินขบวนและมรรยาทในพิธี	สำรวจม ถูกกาลเทศะ	มีเล่นบ้างบางครั้ง	ไม่สำรวจม วิ่งเล่นในพิธี
๓. การกล่าวคำถวายผ้าป่า	คล่องแคล่ว ออกเสียงถูกต้อง	เปิดสมุดอ่านแต่ถูกต้อง	กล่าวผิดหรือจำไม่ได้เลย
๔. ขั้นตอนการทอดและพิจารณาผ้า	ทำได้ถูกต้องตามลำดับ	สลับขั้นตอนเล็กน้อย	ทำผิดขั้นตอนหลัก
๕. การทำงานเป็นทีม (กลุ่ม ๒๕ คน)	ช่วยเหลือกันดีมาก	แบ่งหน้าที่แต่ยังสับสน	ต่างคนต่างทำ

เฉลยแบบทดสอบส่วนที่ ๑

๑. ข | ๒. ข | ๓. ค | ๔. ค | ๕. ข | ๖. ค | ๗. ข | ๘. ค | ๙. ข | ๑๐. ค

๓. แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน (Rubric Score)

แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน (Rubric Score)

สำหรับการแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) เรื่อง การทอดผ้าป่า

ประเด็นการประเมิน	ระดับคุณภาพ ๓ (ดีมาก)	ระดับคุณภาพ ๒ (พอใช้)	ระดับคุณภาพ ๑ (ปรับปรุง)
๑. การเตรียมองค์ผ้าป่า และอุปกรณ์	จัดเตรียมพุ่มผ้าป่า อุปกรณ์บริวาร และผ้า บังสุกุลได้ครบถ้วน ถูกต้องตามลักษณะศา สนพิธี	เตรียมอุปกรณ์ได้เกือบ ครบถ้วน แต่การจัดวาง ผ้าบังสุกุลยังไม่ถูกต้อง นัก	อุปกรณ์ไม่ครบถ้วน ขาด สาระสำคัญของพุ่มผ้าป่า
๒. การสวมบทบาท สมมติ	แสดงบทบาทที่ได้รับ มอบหมายได้สมจริง มี ความมั่นใจ และใช้น้ำ เสียงเหมาะสม	แสดงบทบาทได้ตาม ขั้นตอน แต่ยังขาดความ มั่นใจหรือมีอาการ ประหม่า	ไม่สามารถแสดงบทบาท ได้ ต้องมีผู้ช่วยคอยบอก ตลอดเวลา
๓. ทักษะศาสนพิธีกร และการกล่าวคำถวาย	นำสวดและกล่าวคำ ถวายผ้าป่าได้อย่าง คล่องแคล่ว อักษร ชัดเจน และถูกลำดับ ขั้นตอน	กล่าวคำถวายได้ถูกต้อง แต่ต้องดูบทประกอบ เป็นระยะ หรือติดขัด บางช่วง	กล่าวคำถวายไม่ถูกต้อง หรือไม่สามารถนำสวด ได้
๔. มรรยาทและการ ปฏิบัติตนในพิธี	มีกิริยามารยาท เรียบร้อย สำนวณ ทั้งการ เดินขบวน การนั่ง และ การประนมมือ	ปฏิบัติตนได้ตาม มรรยาทชาวพุทธเป็น ส่วนใหญ่ มีเผลอเล่นบ้าง บางครั้ง	ไม่สำรวม กิริยามารยาท ไม่เหมาะสมกับพิธีกรรม ทางศาสนา
๕. การทำงานร่วมกัน เป็นทีม	สมาชิกทุกคน (๒๕ คน) มีส่วนร่วม มีการแบ่ง หน้าที่ชัดเจน และ ช่วยเหลือกันจนจบพิธี	สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วน ร่วม แต่การประสานงาน ในบางช่วงยังติดขัด	สมาชิกไม่มีส่วนร่วม ต่าง คนต่างทำ ไม่มีความเป็น ทีม

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ
๑๓ - ๑๕ คะแนน : ดีเยี่ยม
๙ - ๑๒ คะแนน : ดี
๕ - ๘ คะแนน : ผ่านเกณฑ์
ต่ำกว่า ๕ คะแนน : ไม่ผ่านเกณฑ์

๔. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน

การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ด้วยวิธีสอนแบบการแสดงบทบาทสมมุติ (Role Playing)

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด

(๕ = มากที่สุด, ๔ = มาก, ๓ = ปานกลาง, ๒ = น้อย, ๑ = น้อยที่สุด)

รายการประเมินความพึงพอใจ	๕	๔	๓	๒	๑
๑. กิจกรรมบทบาทสมมุติทำให้ฉันเข้าใจขั้นตอนการทอดผ้าป่าได้ง่ายขึ้น					
๒. ฉันรู้สึกสนุกสนานและมีความสุขกับการเรียนด้วยวิธีนี้					
๓. ฉันได้มีส่วนร่วมในการเตรียมอุปกรณ์และฝึกซ้อมกับเพื่อนๆ					
๔. กิจกรรมนี้ช่วยให้ฉันกล้าแสดงออกและมีความมั่นใจมากขึ้น					
๕. ฉันสามารถนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติจริงเมื่อไปทำบุญที่วัดได้					
๖. ระยะเวลาในการทำกิจกรรมมีความเหมาะสม ไม่น่าเบื่อ					
๗. การเรียนแบบ Active Learning ดีกว่าการนั่งฟังครูบรรยายเพียงอย่างเดียว					
รวมคะแนน					

ข้อเสนอแนะ

เพิ่มเติม:.....

โรงเรียนบ้านม่วง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ